

BULÁNYI GYÖRGY FÜVES KÖNYVE...

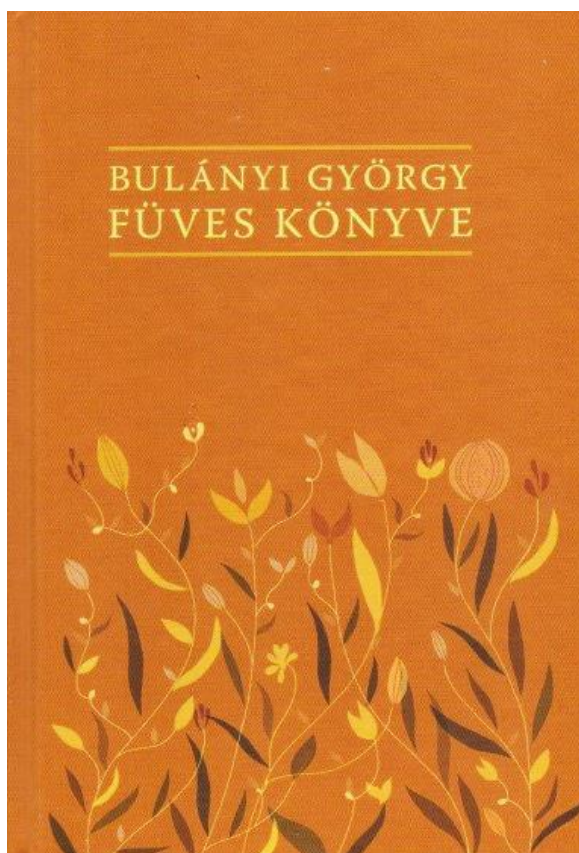
A kánont megállapító első századok nem ismerték még a hivatalból tévedhetetlen előljáró és a feltétlenül engedelmességre kötelező alattvaló kettősségét az egyházban. A nyilvános kritikát – amelyet a hatalomgyakorlók mindig készségesek gyalázkodásnak minősíteni –, tehát a páli magatartást nem látták ellentétben levőnek azzal, hogy Jézus Péterre bízta reá az egyházat. Azért nem látták ellentétben levőnek, mert úgy gondolták, hogy Jézus arra a Péterre bízta reá az egyházat, aki azt képviseli és cselekszi, amit Jézustól hallott és amit a Lélektől hall... A Lélektől, akire Jézus szőröstül-bőröstül rábízta az egyházat, tehát Péterestül, Tizenkettőstül és az utánuk érkező emberhalászosok, tehát Pált is. Pál sohasem ismert el az egyházban más tekintélyt, mint Jézus igazságának a tekintélyét. Nem ismert más tekintélyt, mint az igazság, az általa is megismerhető – ám csak tükör által és homályban megismerhető – igazság tekintélyét. Hiába érkezik Jeruzsálemből Korintusba akárki és akárkinek a nevében, Pál nem enged semmiféle emberi tekintélynek. „Isten buzgóságával buzgólkodom értetek... Ha pedig jön valaki közétek, és más Jézust hirdeti, mint akit mi hirdetünk, vagy más Lelket fogadtok el, nem azt, akit megkaptatok” (2Kor 11,4) – erre Pál nem hajlandó igent mondani. Nincs számára emberi tekintély, amely előtt hajlandó volna meghátrálni: „Azt gondolom, hogy semmivel nem vagyok jelentéktelenebb a fő-fő apostoloknál.” (2Kor 11,5.) Nem hátrál meg senki emberi személy előtt, hiába hoz az magával ajánlólevelet Jeruzsálemből. Ha van számára az egyházban tekintély, annak csak az az alapja, hogy mennyire hatékony benne a Krisztus: „Nem az az érdemes, aki magát ajánlhatja, hanem az, akit az Úr ajánl.” (2Kor 10,18.) Őt, Pált bizony ajánlja az Úr, mert ő szerezte meg a korintusiakat Jézusnak, nem pedig azok, akik jeruzsálemi ajánlólevelekkel el akarják téríteni a páli útról a korintusiakat (vö. 2Kor 10,12–17). Felháborodva írja tehát nekik: „Tinektek kellett volna engem ajánlanotok. Mert semmivel sem állok hátrább a fő-fő apostoloknál” (2Kor 12,11).

(Erény-e az engedelmisség?, 1982)

Isten népének, Isten közösségeinek – az azokban működő Lélek s az állandóan változó-fejlődő és Istentől kapott fejlődő erejében – szent kötelessége interpretálni a mindenkorai kérdező ember számára a Szentírásban és Péter-nyilatkozatokban foglaltakat. Szent kötelessége újra és újra megállapítani, hogy – mindenkorai tudata, a Lélektől meghatározott tudata alapján – mi képviseli a

már megfogalmazott, meghatározott szövegekben lényegében módosíthatatlan isteni igazságot, s mi az, ami korszerűbb interpretálást igényel. A kérdező ember számára nincsenek, nem lehetnek végérvényesen lezárt válasz-rendszerek. Még a sokkal több tapasztalati alappal rendelkező természettudományokban sem lehetséges ez (a tegnap élenjáró könyvek mára salabakterrá lesznek). Hogyan volna ez lehetséges akkor, amikor a véges emberi értelem a számára teljességgel kimeríthetlent, az Istent, az Isten-képző embert és e kettő viszonyát kutatja? Az újra fogalmazhatás elvi szakrális befagyasztani akarása a teljes lehetetlenséget jelentené a kérdező ember, és így a Jézus ügye számára is.

(A Szentlélek működése az Egyházban, 1972)

A holnap egyháza már az elkötelezett emberek kis közösségeiben él. De ezek a kis közösségek csak ténylegesen elkötelezett emberek erejében tudják megünnepelni fennállásuknak ötödik vagy tizedik esztendejét; a tartalmatlannak bizonyuló kisközösség-játék kérés-életű. A továbbélő kisközösségek életét édesapák és édesanyák formálják, akiknek energiáit a kenyérkereset és a háztartás nem örli fel, akiknek marad a nap 24 órájából elegendő idő imádságra és tanulásra, jócselekedetekre és emberhalászásra, akiknek sok a fizetésük és észre tudják venni az éhezőket és a hazai rászorulókat, akiknek – egybefoglalva – van idő- és pénz-feleslegük, azaz energiájuk mindarra, ami nélkül a kisközösség csak játék. Csak játék, amit szíjjel sem kell szórni a viharra, anélkül is elsorvad, mire „felelős

felnőttek” leszünk..., mondjuk mire megszületik a második kisbaba.

(Lesz-e belőlünk valami? 1973)

A Bokor úgy gondolja, hogy az egyházat Jézus indította útjára, s ennek az egyháznak a maga történelmi útján nincs más dolga, mint felzárkózni Jézushoz. Akkor is ezt gondolja, ha a hivatalos, a keresztény utat járók szemében az egyház egységét megbontónak minősül. ...

1945 után tisztában voltunk vele, hogy elkövetkezett a magyar egyház számára a vértanúság kora. Van is ennek a félszázadnak egyházunkban egy hitvallói-vértanúi, jézusi vonulata. A Bokron kívül is. Csak a körünkben dolgozóknak állítok itt emléket: Sándor István szaléziánus testvért felkötik 1952-ben, Czákó Imre egri egyházmegyei papot 1972-ben közlekedési baleset áldozatává teszik. A börtönviselték nevét nem sorolom fel, még kevésbé azokat, akiket a pártállam különféle módokon marginalizált társadalmunkban hűségükért Jézushoz. ...

A kisközösségek vitték tovább az egyház vértanúi-hitvallói, jézusi vonulatát. Ezt kellett Lékainak megsemmisítenie a kis lépések ellenében, az államhatalom parancsára. Kezdeti bizonytalankodások után, az 1979-ben kezdődő fegyverfogás-megtagadásunk után már tudja is, hogyan: el kell választani a Bokortól a többieket. Segít neki Miklós Imre. Poggi, a Szentszék utazó nagykövete 1981 tavaszán személyesen közli velem: az állam zöld utat engedélyez a kisközösségeknek, ha elállunk a fegyverfogás megtagadásától. Egyedül mi nem állunk el. De újabb börtönvállalásunkkal szabadabbá tesszük az egyház életét. Lékai büszkén hirdetheti, jóllehet korábban mindenféle kisközösséget fel kellett volna számolnia: Magyarországon is vannak kisközösségek. Jók, amelyek tisztelik az állam törvényeit, s engedelmeskednek a hierarchiának; s rosszak, amelyek nem tisztelik és nem engedelmeskednek, a Bulányi atyához tartozók. A Lékait támogatók püspökökké lesznek, a Bokorhoz tartozókat pedig kiszórják a szemináriumokból.

(Mi fán teremnek a keresztény értékek?, 1998)

Nem kötelező katolikusnak lenni, de aki katolikusnak vallja magát, annak hinnie és vallania kell, amit vallása tanít.

A napokban fogalmazta meg ezt a mondatot számomra a katolikus egyház egy elkötelezett és nem jelentéktelen tisztet betöltő papi személye. Valamikor még tanítványom is volt Jézusban. Érthető a tétele, bár az is nyilvánvaló, hogy – a „katolikus” a maga vallásával behelyettesítve – bizony elmondhatja a fenti mondatot

bármely más, keresztény vagy nem keresztény vallás képviselője is. Nem tudom – s ki tudja? –, mennyi vallás van a világon, keresztény meg nem keresztény. Így azt sem tudom, hány írásba foglalt, vagy – az írásbeliség fokára még el nem jutott népeknél – hány csak szójhagyományban élő hitvallást hirdetnek Bolygónkon. Mindenesetre hitvallások sokasága kívánja a bevezető mondatban említett felzárkózást a potenciálisan mintegy hatmilliárdnyi hívőtől. Ha volna e hitvallásokból mondjuk ötezer, akkor adva van édes mindannyiunk számára ötezer ilyen „kell”! A hitvallások ötezer egymástól különböző állítássorára vonatkozik ez a „kell” – lényegében ugyanazon tárgyban. Istenről, valamint Isten és ember kapcsolatáról készült többé-kevésbé különböző válaszok valamelyikéhez kell ragaszkodnunk, ha tagja akarunk lenni valamelyik vallási közösségnek. Bizony kell, hacsak nem akarunk érdeklődésünk ellenére vallási közösségen kívül, azaz a vallás szempontjából társtalanul maradni. ...

Nem kötelező katolikusnak lennem? Jó. Lehetek – mondod – buddhista is, vagy mohamedán. Nekem nem jó. Nem, mert katolikus a kultúrám. Ez a vallási anyanyelvem. Ennek szimbólumait, képeit, muzsikáját, szövegeit, kifejezésvilágát szoktam meg gyerekkorom óta. Itt vagyok otthon. Otthonomban miért nem gondolhatom, amit gondolok? Elűztök?

Hova menjek? Másutt is azt mondják majd, amit itt: „Nem kötelező a hitünkön lenned, de ha itt akarsz maradni, akkor azt kell gondolnod, amit itt kell gondolni. Írd tehát alá: Mindezeket hűségesen megígérem...” s a többi. De hát nem tudom megígérni. Képtelen vagyok rá. Nem tudok mást gondolni, mint amit gondolok. „Ne gondold a fehér elefántra!” Megpróbálok... és csak nem sikerül. Hesseged el magadtól a hitellenes gondolatokat! Ez sem sikerül. Minél jobban akarnám, annál kevésbé. De nem is akarom elhessegetni. Nem, mert ezek az én gondolataim. S a gondolataim nélkül nem akarok élni, nem is tudok. Azok nélkül már nem is lennék az, aki vagyok. Tegnap még azt gondoltam, amit gondoltam. Történt azonban közben velem valami, s ma már mást gondolok. Értsétek meg, nem akarok sem hallgatni, sem hazudni! Beszélni akarok arról, amit gondolok! Beszélni olyanokkal, akiket érdekel a témám; az, ami számomra a legfontosabb. Az, hogy milyen is az Isten! Olyanokkal akarok beszélni, akiket érdekel az is, hogy én mit gondolok, s akikre kíváncsi vagyok, hogy ők mit gondolnak. Nem brosrát felmondani tudásukra vagyok kíváncsi. Nincs számomra hely nálatok? Ha nálatok akarok maradni, kötelező azt gondolnom, amit megszabtok, hogy gondolhatok? Miért kell életem végéig felmondanom a leckét, ha megtanultam azt már fiatalságomban, de Istentől gondolkodó lénynek teremtetvén – túljutottam azon. Nem azért, mert elfelejtettem a leckét. Továbbgondoltam.

(Nem kötelező katolikusnak lenni, 1998)

Tapasztalják, lehet becsületesnek lenni templomba járás nélkül is, s nem tapasztalják, hogy a vallásosakat az Isten megsegíti. Nem hiszik el, hogy templomba kell járniok ahhoz, hogy gondoskodjanak családjukról, teljesítsék munkaviszonyukat, vagy akár hogy forradalmat csináljanak. Ezen a helyzeten mit sem segít, ha megállapítjuk a tisztességes, a feladatoknak élő emberről, hogy „anonim keresztény”. Az sem, ha kijelentjük, hogy aki „jó mérnök, az már jó keresztény is”. Marad a helyzet ugyanaz. Ha pedig a vallási közönyt, amely miatt tegnap még hajlamosak voltunk kétségbeesni, ma a Krisztus-esemény szükségképpen szekularizációs következményeként magyarázzuk, ezzel csak bevalljuk programtalanságunkat. A betegség lázrözsáit a kicsattanó egészség pírkaként értelmezni, mire jó? Csak önáltatásra. Könyörtelenül objektív helyzetfelmérés az első követelmény, ha csinálni is akarunk valamit azzal, amit ránk bízta. Például így: egyházközségem területén él 1200 16 és 50 év közötti katolikusként megkeresztelt férfi; ebből vasárnap templomba jár 8, heti áldozó 1, teológiával foglalkozik 0. Ha felsejlik bennünk, hogy évek óta saját temetési menetünket asszisztáljuk csak, ha mégoly buzgón szolgáltatjuk is ki a szentségeket a „hit-hűség” feltételét nem teljesítőknak, akkor indulhatunk meg a kibontakozás felé. De hogyan?

Fel kell tennünk magunkban egy kérdést: Lehetséges, hogy az Isten azért testesült meg, hogy elmondjon nekünk egy tanítást, amely „eladhatatlan”? Amíg hiszünk az Isten Fiában, addig erre nem mondhatunk igent. De hát – ha nem számítjuk a templomok törzsközségét: az öregasszonyokat és az éretlen gyerekeket – tény, hogy eladhatatlan. Az ellentmondás legvalószínűbb feloldása ez: nem azt áruljuk, amit ránk bízta. A keresztény tanítást egyszer, az indulás századaiban, már sikerült „eladni”. Mégpedig államhatalmi támogatás nélkül, sőt, államhatalmi üldözés ellenére is. Ebből pedig következhetik, hogy tanításunknak nem feltétlenül arrafelé kell alakulnia, amerre a „világ” ösztökél bennünket; tudniillik, hogy jólfésülten beleilleszkedjünk abba. Baj van a keresztény tudat tárgyában. Elsődlegesen tehát nem abban, hogy nem vagyunk szentek. Isten Jézusban az ember számára fogalmazta meg mondanivalóit. S ez az ember ma érdektelen az iránt, amit mondani tudunk neki. Témáinknak nincs polgárjoga társadalmunkban: nem illik róla beszélni.

Vissza kellene szerezni a témánk polgárjogát; hogy lehesse beszélni róla. De hogyan? Hiszen unják a szövegeinket. Nem unjuk magunk is? Hisz-e a tudatalattink is abban, ami a tudatunkban él? A keresztény tudat megújulására van szükség. Jézus beköszöntő szava: METANOIETE! Így fordítjuk: Tartsatok bűnbánatot! Pedig elsődleges jelentése más. Ez: Alakítsátok át gondolkodásotokat! Nem is tudunk „jézusi bűnbánatot” tartani, amíg tudatunkat oda nem alakítjuk Jézus tudatához.

(*Hiába húzzuk a harangot, 2001*)

A „Bulányi-szindrómába” pusztul bele a Bokor – figyelmezteti a Bokrot egyik testvérünk. Tudniillik abba a skizofréniámba, hogy együtt akarok érezni azokkal, akik Jézust emlegetik, s közben a „trónra” figyelnek. Arra, mert e szövetséges nélkül nem tudják elgondolni az egyház fennmaradását... Mit akarsz velük? Hagyd a fenébe ezt a megalázó kuncsorgást! – hallom a Bokor balszárnyának hangját. Nem tudom abbahagyni. Mindig új reményem támad. Az elmúlt nyáron is.

Cserhádi püspök interjút adott a halála előtti hetekben az Osztrák Rádió- és Televízióknak: „A kommunista rendszer azt kívánta a püspököktől, hogy tegyenek intézkedéseket a Bulányi-mozgalom ellen... Cserhádi a Bulányi ellen indított ‘egyházi pert’ is szerencsétlennek tartotta. A kihallgatás során Bulányit ‘személyében szörnyű módon megtámadták’ és ‘valami gyalázatos módon megakarták semmisíteni’... Bulányi minden vádat visszautasított, kivéve azt, hogy a katonai szolgálat ügyében nyilatkozata nem követte a püspöki konferencia nyilatkozatát... Hogyan lehet, hogy a konfliktust még mindig nem tisztázták, s hogy még ma is ‘egyházellenességgel’ vádolják a Bokor-mozgalmat? A hibákat ki kellene mondani és bevallani, ‘amíg ez nem történik meg, az egész egyházi lét nem hitelre méltó’... Ennek a következménye az is, hogy az egyház a társadalomban nem talál megértésre... Hogyan lenne képes az egyház megoldásokat kínálni társadalmi kérdésekre, ha nem képes rendbe tenni saját ügyeit?...”

A szöveget lehozta az osztrák katolikus hírügynökség, a Kathpress, a magyar katolikus közélet és médium pedig nem vesz tudomást a haldokló Cserhádi szavairól. Hogyan is lenne képes rá, ha egyszer nem „vonalban”, hanem lelkét megkönnyebbíteni akarón beszélt? Csak egy új folyóirat hozta le Cserhádi püspök szavait: a Bokor belső használatra szánt s a mintegy szamizdat-múltunkat, a Karácsonyi Ajándék-ot folytató teológiai folyóirata, a Koinónia.

(*Bokor-Jeruzsálem, 1998*)

Mi 1936-ban érettségiztünk. Sohasem gondoltam diákkoromban arra, hogy nekem magyar nevem van, másoknak meg nem. A kultuszminiszterünk neve is gróf Klebelsberg Kuno volt, az esztergomi érseké pedig Csernoch János. Csak a kormányzó volt: Horthy, meg a miniszterelnök: gróf Bethlen. De ezek fölötté álltak a nemzettestnek: magyar nemesek, főnemesek voltak, és még reformátusok is. Püspökeinknek is legfeljebb akkor volt magyar nevük, ha véletlenül főnemeseknek születtek. Az én diákkoromban talán egyikük sem volt magyar nevű.

Boldog nemzetköziségben éltünk, s tüzes magyaroknak nevelődtünk az iskolánkban mindnyájan.

Ma már viszont tudom, hogy micsoda nemzetközi, kárpát-medencei kavalkád volt az osztályunk. 61-en irat-

koztunk be az I/a-ba, s nyolcadikra maradt belőle negyven vagy annyi sem. És nemcsak kibuktatták a tanárok a felesleget – a közeli Eötvös reálnak is jusson diák!, gondoltuk mi, akik nem buktunk ki –, az igazgató fel is vett közénk a nyolc év alatt néhány új fiút. Az osztály közel 40%-a kikeresztelkedett zsidó volt, az őskeresztények között pedig Bukovszky, Kovacsics, Leisztinger, Staudinger, Kaczián, Viczián, Zimburg... A tótokat, cseheket, lengyeleket, délszlávokat, oláhokat ki tudom ma már szűrni közülük. Még magyar nevű is akadt. Bordás, Gaál, Orbán és Posta, ezek alighanem mind nemesi ivadékok lehettek. A valamikori jobbágy-ságot képviselték: Kovács, Nagy, Szilvási, Tolnai meg magam. Mi voltunk az osztály legproletárabb rétege. Volt két reformátusunk is: Kalos és Kerekes. Miért írták őket ide szüleik, sohasem kérdeztük tőlük. Összesen 11 nem magyarított nevű érettségizett a negyvenből. Tanáraink: Friedrich, Fischl, Menczer, Kanszky, Wágner, Éder. Még magyar nevűek is akadtak köztük: Kövesi, Hatvani, Batori, Bartha, s egy háromszéki székely: dr. Para Imre, a földrajztanárunk – Sep-siköröspatakról.

Osztálytársaim közül senki sem futott be politikai karriert '45 és '89 között. 1996-ban a 60 éves érettségi találkozómnak még megvolt. Öt évvel később, 2001-ben magam próbálkoztam összeszedni az osztályt, de üresen csengtek már a telefonok. Egyetlen barátom az osztályban egy cseh származék (alighanem a Bach-korszakban került ide) apától és zsidó származék anyától született színjeles tanuló, aki mellékesen még műkorcsolyázó Európa-bajnok is volt diákkorában. Zuglói volt, én meg mátyásföldi, s át-átbringáztunk egymáshoz – akkor még! – a réteken. Az aranymisémen még ott volt, s elolvasta életem főművét is.

Az érettségi utáni találkozókön baráti volt a levegő: nem zsidóztunk, nem kommunizáltunk le senkit. Utóbbi nem is volt közöttünk. Csak hősi halott, hadifogoly meg politikai fogoly – minden mennyiségben. Egyik osztálytársammal találkozom Rákosi '53-as, első bukása után a Gyűjtőben, amikor egy kis időre emberként bántak ott velünk, s beszélgethettünk is a sétán egymással.

- Ebben az országban nem lehet élni. Ha egyszer szabadulok, megyek akárhová a nagyvilágba, csak innen el – mondta szomorún, lemondón.

- Mért gondolod? – kérdeztem őt.

- Mert maholnap 40 éves vagyok, s eddig még csak tanultam meg tanultam, aztán katona meg hadifogoly voltam, most meg politikai fogoly vagyok... – Egy akkor költött versem egyik sorával válaszoltam neki:

- Korán öszült fejünket csokolja a szél...

Emberebb ember, magyarabb magyar! – ez volt a pozsonyi zsidó rabbi unokájából lett egyetemi tanár, korábban hittanárunk, ekkortájt megfogalmazott igéje.

(E fiúból pap lesz, akárki meglássa, 20)

A szélvihar imája

Jézus!

Amíg te nem jöttél,

én voltam a hatalmas és erős.

Uralkodtam a környezetemen:

a tengeren, az embereken, mindenem.

Nem volt hatalom,

amely megállíthatott volna.

Mindenki tisztelt és rettegett tőlem.

Nagyon jól megvolt a saját életem.

És aztán jöttél te,

és minden megváltozott.

Persze, tudtam én, hogy létezel,

még azt is láttam,

hogy a közelemben vagy.

Csakhogy aludtál.

Gondoltam,

nem lehetsz így hatással az életemre,

de tévedtem.

Nekem, akinek eddig senki nem parancsolt, meg kellett hajolnom akaratod előtt.

Melletted nem mehettem el úgy,

hogy ne változzak.

Te letörted büszkeségemet.

Ez fájó tapasztalat volt:

lecsendesedni a te szavadra.

Mégis valahogy

elégedettséggel tölt el ez a fájdalom.

Új dolgot tanultam:

megtaláltam az örömet a csendességben.

Köszönöm ezt neked!

Bárcsak így történne minden

„széltestvérem” életében!

Ámen.

Évközi 12. vasárnap – B év – Mk 4,35-41 - IGÉZŐK